

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет кібербезпеки, програмної інженерії та комп'ютерних наук
Кафедра комп'ютерних наук

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методи та системи штучного інтелекту

Галузь знань	12 – «Інформаційні технології»
Спеціальність	121 – «Інженерія програмного забезпечення»
Назва освітньої програми	Інженерія програмного забезпечення
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри комп'ютерних наук, кандидат технічних наук, Русу Олександр Петрович	050-333-67-22	shurusu@ukr.net

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Дисципліна «Методи та системи штучного інтелекту» є вибірковою та надає студентам знання в галузі штучного інтелекту. Дисципліна орієнтована на вивчення існуючих та перспективних технологій штучного інтелекту. При вивченні дисципліни особливу увагу приділяється методам практичного застосування елементів штучного інтелекту в програмних застосунках.

Завдання вивчення дисципліни полягає в отриманні навичок аналізу, вибору та реалізації засобів штучного інтелекту з метою впровадження їх в програмні застосунки.

Мета викладання дисципліни – отримання магістрами базових теоретичних знань щодо методів проектування елементів, що використовують штучний інтелект, та набуття практичних навичок його використання в програмних застосунках.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У результаті вивчення цієї навчальної дисципліни студент має набути такі компетентності.

знати:

- основні поняття, історію та напрями розвитку штучного інтелекту;
- принципи побудови та функціонування штучних нейронних мереж;
- основні види штучних нейронних мереж, особливості їх реалізації, функціонування, навчання та застосування;
- основні напрями практичного використання штучних нейронних мереж в програмних застосунках;
- принципи побудови та функціонування генетичних алгоритмів;
- особливості реалізації та застосування генетичних алгоритмів;
- основні напрями практичного використання генетичних алгоритмів в програмних застосунках;
- принципи побудови та функціонування експертних систем;
- особливості реалізації та застосування експертних систем;
- основні напрями практичного використання експертних систем в програмних застосунках.

вміти:

- орієнтуватися у головних технологіях штучного інтелекту та перспективних напрямках його розвитку;
- використовувати методи та системи штучного інтелекту для розв'язання прикладних задач;
- використовувати штучні нейронні мережі в програмних застосунках;
- використовувати генетичні алгоритми в програмних застосунках;
- використовувати експертні системи в програмних застосунках.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денна / заочна форма навчання)				Ознаки курсу		
		Лекційні заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
ЄКТС	годин							
4	120	28 / 4	28 / 4	0 / 0	64 / 112	1	2	Вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекц.	Прак.	Лаб.	Сам. роб.		Лекц.	Прак.	Лаб.	Сам. роб.
Тема 1. Основні поняття штучного інтелекту	20	2	2	0	16	20	2	0	0	18
Тема 2. Штучні нейронні мережі	40	14	14	0	12	40	2	4	0	34
Тема 3. Генетичні алгоритми	34	6	6	0	22	34	0	0	0	34
Тема 4. Експертні системи	26	6	6	0	14	26	0	0	0	26
Всього	120	28	28	0	64	120	4	4	0	112
Підсумковий контроль – екзамен										

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі інформаційної системи Moodle. Виконання практичних робіт та проведення індивідуального тестування, забезпечується за допомогою існуючих в університеті комп'ютерних класів, бібліотеки та університетської платформи он-лайн навчання на базі інформаційної системи Moodle.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Основні поняття штучного інтелекту 1. Історія розвитку штучного інтелекту 2. Прагматичний та біонічний напрямок штучного інтелекту 3. Структурно-евристичні системи	16	18
2	Тема 2. Штучні нейронні мережі 1. Теоретичні обмеження перцептронів з точку зору М. Мінські 2. Штучні нейронні мережі з окремими структурами пам'яті 3. Нейронні машини Тюрінга	12	34

	4. Глибинні складальні мережі 5. Глибинні нейронні мережі переконань		
3	Тема 3. Генетичні алгоритми 1. Історія розвитку генетичних алгоритмів 2. Методи еволюційного програмування 3. Адаптивні генетичні алгоритми 4. Методи представлення осіб (хромосом) в генетичних алгоритмах 5. Комерційні продукти із використанням генетичних алгоритмів 6. Метаевристика 7. Стратегії розвитку популяції в генетичних алгоритмах	22	34
4	Тема 4. Експертні системи 1. Історія розвитку експертних систем 2. Експертні системи, що працюють у режимі реального часу 3. Переваги та недоліки експертних систем 4. Комерційні продукти із використанням експертних систем 5. Перспективи розвитку експертних систем 6. Основні підходи до створення баз знань в експертних системах	14	26
	Всього	64	112

7. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
Поточний контроль, який здійснюється у ході: проведення практичних занять, проведення індивідуального тестування; проведення консультацій та відпрацювань	50%
Підсумковий контроль, який здійснюється у ході проведення екзамену.	50%

Методи діагностики знань (контролю)	Фронтальне опитування, практичні завдання, індивідуальне тестування, робота у групах, розв'язання практичних завдань, екзамен
-------------------------------------	---

8. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ЗАЛІКУ

Денна форма навчання/Заочна форма навчання			
Поточний контроль			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	20
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Індивідуальне тестування	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка результатів виконання тесту	20
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	10
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен			50
Всього балів			100

9. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для екзамену)

Рівень знань оцінюється:

– «відмінно» / «зараховано» А – від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, на екзамені демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях, практичних та лабораторних заняттях, під час яких виконував усі поставлені завдання та давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, виконав лабораторні роботи та завдання до самостійної роботи, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

– «добре» / «зараховано» В – від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу на екзамені, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях, практичних та лабораторних заняттях, під час яких виконував усі поставлені завдання та давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, виконав лабораторні роботи та завдання до самостійної роботи, проявляє активність і творчість у науково-

дослідній роботі;

– «добре» / «зараховано» С – від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу на екзамені, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність виконаних лабораторних робіт та завдань до самостійної роботи та активність у науково-дослідній роботі;

– «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та практичних заняттях, на екзамені володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність виконаних лабораторних робіт та завдань до самостійної роботи;

– «задовільно» / «зараховано» E – від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та практичних заняттях, на екзамені володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, виконав не всі завдання до самостійної роботи;

– «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» Fx – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу;

– «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 1 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	Зараховано
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	Зараховано
60-63	E		
35-59	Fx	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F		

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Методи та системи штучного інтелекту: Навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.050101 «Комп'ютерні науки» / Уклад. : А.С. Савченко, О.О. Синельников. - К. : НАУ, 2017. - 190 с.
2. Методи та системи штучного інтелекту: навч. посіб. / укл. Д.В. Лубко, С.В. Шаров. - Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. - 264 с
3. Системи штучного інтелекту. Навчальний посібник / Н. Б. Шаховська, Р. М. Камінський, О. Б. Вовк. Львів: Видавництво Львівської

політехніки, 2018. 392 с.

4. Artificial Intelligence with Python / Prateek Joshi. Packt Publishing Ltd. – 2017 – 423 p.

5. Artificial Intelligence: A Modern Approach (Pearson Series in Artificial Intelligence) / Stuart Russell, Peter Norvig. Pearson; – 2020. 1136 p.

Допоміжна

6. Навчальний посібник «Методи та системи штучного інтелекту» для студентів спеціальності 122 «Комп'ютерні науки та інформаційні технології» / В.О. Трусов, І.М. Удовик, Г.М. Коротенко, Л.М. Коротенко, А.Т. Харь. - Д.: Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2017. - 112 с

7. Комп'ютерні системи штучного інтелекту : метод. вказ. до викон. лаб. Робіт студ. ден. та заоч. форми навч. спец. 123 "Комп'ютерна інженерія" та 122 "Комп'ютерні науки та інформаційні технології" / М-во освіти і науки України, Кіровоград. нац. техн. ун-т, каф. програмування та захисту інформації; [укл. Є. В. Мелешко]. - Кіровоград : КНТУ, 2016. - 61 с

8. Інтелектуальний аналіз даних : практикум / М. Т. Фісун, І. О. Кравець, П. П. Казмірчук, С. Г. Ніколенко. – Львів : "Новий Світ-2000", 2019. - 162 с

9. Литвин В. В. Інтелектуальні системи : підручник / В. В. Литвин, В. В. Пасічник, Ю. В. Яцишин. - Львів: "Новий Світ-2000", 2019. - 406 с

Інформаційні ресурси

10. Портал штучного інтелекту Google. URL: <https://ai.google/>

11. Портал штучного інтелекту з відкритими вихідними кодами. URL: <https://openai.com/>

12. Портал штучного інтелекту компанії Bluewillow. URL: <https://www.bluewillow.ai/>